

LAKATOS-FLEISZ KATALIN

Miért jöttél haza?

Esszé

– És miért jöttél haza? – mostanában egyre többen kérdezik tőlem. Jó kérdés. Miért is? Miért jön haza az ember egy olyan országból, ahol az ős és a tél nem túlélőképes napi gyakorlat, hanem az ember kedvéért levő díszlet, valaki szól, és szétnyílik a függöny, jelezve, hogy nyugodtan hátradőlhetünk. Ahol mindenütt puhán körülölelő a táj, kulturáltan hullanak a levelek, és habár mindenütt erdő, de sehol dzsungel. Ahol minden hűvösen kék, ezüst és acélszürke, ahol a víz fodrozódása szinte a bőrödet borzongatja, összébb húzod a felöltödet, de közben nagyokat kortyolsz friss, oxigéndús levegőből. Most tényleg *magasabban* vagy. Elképezeled: ha itt élnél, tied lenne az az üvegfalú, de nyitott erkély fonott nádszékekkel magasan a tó és ég között lebegőn.

Miért megy el az ember egy olyan helyről, ahol minden kínzó probléma azonnal izgalmas tudományos kérdésre váltható, jól képzett professzorok és jól felszerelt könyvtár csak az óhajod lesik, hogy miben segíthetnek. Ahol mindig van kávé és tea, munkaebéd, munkavacsora, amiért neked soha nem kell fizetned, mert a tudomány könnyed valami, áthatja a hétköznapokat, kulturált társalgás keretében bármilyen komoly probléma felvethető. Nem kell hozzá összeszorított foggal újra és újra nekirugaszkodni, időt faragni rá keservesen, és azt az időt majd úgyis megbánod, mert valaki a szemedre veti. Igen, itt az idő percei számolatlanok, minden idő a tiéd, szabadon gazdálkodhatsz vele, igazi milliomos vagy. A könyvtár emeleti termébe hangtalan üveglifttel suhansz, de nem olyan ez, mint otthon, hogy azonnal tudod, hogy ez most valamilyen európai pályázatból van, és a szomszéd cigányputriban betevőre sem jut. A csupa üveg könyvtárból nézve a tó még kékebb, tavasszal szinte indigó, nyáron lustán elengedi magát, kontúrtales homályos csillogás. Nyáron a könyvtárban amúgy is kevesebben vannak: elviselhetetlen a fény. A dolgok itt tiszták, átláthatók, a jólét alapból jár mindenkinek, de ez a jólét sosem hivalkodó.

LAKATOS-FLEISZ KATALIN (1978, Nagykároly) tanár, irodalmár. Debrecenben és Finnországban szerzett doktorátust. Krúdy Gyuláról írt könyvet, továbbá tanulmányaival, esszéivel, kritikáival folyamatosan jelen van a hazai és magyarországi folyóiratokban. 2018-tól óraadó a Babeş–Bolyai Tudományegyetem szatmárnémeti kihelyezett tagozatán.

Lejárt az idő, csomagolnod kell. Eleinte még könnyedén jössz-mész, ingázol a repterek között, mert még csak ideiglenes az elutazás. Még csak ünnepre vagy nyári vakációra vadászod a jegyeket. Még nem hibázhatod el. A reptereken kötelezőnek érzed a könnyedséget, elragad valami fel-emelő, lelkesítő, fennkölt érzés: transzcendencia. A repülőterek transzcendenciája. Ehhez az is kell, hogy eloldódjanak minden ismerős tájtól. A repterek a seholban vannak. A sötétben hosszan utazol a reptéri buszon, ismeretlen külvárosi tájban, végtelen erdők között, sehogy sem akarsz megérkezni, mígnem a busz kidob egy sosem látott városban,

ahol hajnalban is fény, nyüzsgő embertömeg, sosem álmos, készséges személyzet fogad. A duty free kisboltok közötti kávézók az otthonosság igyekezetei, de te tudod, hogy hiába az ismerős keretek, ez már nem az a megszokott. A körülölelően otthonos. Már csak egy órányira vagy a megsemmisüléstől. A váróba hosszú, alagútszerű folyosón jutsz el könnyedén, sétálva, minden lehúzó csomagtól megfosztottan. A váró maga a purgatórium. A tiszta közöttség, átmenet. Itt már nem is lehet egyebet csinálni, várni kell. Mindenki más nyelven beszél körötted. Te itt nem tudod használni a tiedet. Legfeljebb felhívhatnál valakit a tieid közül, hogy összekapcsolódj ebben a tiszta seholban. Helyette a hangosbemondó minden teret betöltő női hangjába kapaszkodsz, ebbe az otthonos idegen nyelvbe: *hyvät matkustajat*. Mégsem vagy hát teljesen egyedül, ez a dallamos idegen nyelv jelenti most itt az otthont, mint Vergilius, elkísér, és ott fog zengeni benned végig a repülés alatt. *Hyvät matkustajat*.

Miért jöttél haza egy olyan házba, amelyik semmilyen térképen nem szerepel, és a budapesti leszállás után még hosszú az út mindenféle járművel, amíg benyitasz az ajtón. A házba, ahol az ablakból hegedű- vagy zongoramuzsika hallatszik, de ez senkit nem érdekel, senki sem hallja, a tájnak szól a zene, a tájjal lesz egylényegű, mert szeptember van, és szelídek a fények. Egy olyan tájba, ahol az öregek kihálnak a házukból, és a ház egész nyáron zárva van, és többé soha nem tárul ki a fényre. Halott, porladó vályogházak a szeptemberi tájban. Levélként lehulló, nevenincs emberek. Ahol a gond és rosszkezd pusztaságában vékony érként fel-törő gyengédség nagy érték. Ahol az akácbozót, bogáncs és számarkóró között Krúdy tájaira ismersz, a *Napraforgóban*

és az *N. N.*-ben tett hosszú bolyongásokra, és észre sem veszed, Krúdy nyelvén beszélsz, gondolkodsz, hosszú, vége-hossza nincs zsongító mondatokban. Az idő is sík táj itt, kiemelkedések nélküli. A halál nem visszavonhatatlan, csak egy kicsit félreállunk, elbáméskodunk valahol, majd egyszer felbukkanunk ismét. Pont, mint Krúdynál. Ám hiába zeng benned ez az otthonos nyelv, gyakran egy idegen nyelvre kell váltanod, egy olyan nyelvre, amelyik hiába körülvesz mindenütt, mindig idegen marad. Dadogsz, röviden válaszolsz, ügyetlenül keresed a szavakat, elcsúszik a hangod, megbicsaklik, már megszoktad, *mindennapi ügyetlenségeinket add meg nekünk ma...* De végső soron elboldogulsz. Szigetet teremtesz végtelen kilátással. Írásba menekülsz, ehhez kell a zene is – valamilyen terápia mindkettő, de ez csak számodra egyértelmű, tevékenységként, az idő felhasználásaként igazolásra szorul.

Miért jöttél haza? – kérdezik tőlem mostanában. Jó kérdés. Még nem tudom, de egyszer majd kitalálom.